

Feministische benaderingen van de organisatie van alledaagse humanitaire actie in Colombia

Samenvatting

Humanitaire actie, gedefinieerd als de activiteiten en stelsels geïnitieerd door internationale actoren, is een frame binnen het klassieke paradigma waarin de nadruk ligt op top-down benaderingen op internationaal niveau, gebaseerd op universele beginselen en normen.

In dit proefschrift wordt dit beperkte frame ter discussie gesteld op basis van een onderzoek naar de bijdrage van feministische benaderingen aan alternatieve vormen van humanitaire actie in Colombia, waar sprake is van een langdurige gewapende interne strijd, rampen en gemengde migratiegolven. De focus ligt op de niet-erkende of actief geweigerde alledaagse bijdragen van diverse actoren, vooral vrouwen en feministen.

Tussen 2022 en 2023 is elf maanden lang etnografisch en interactief onderzoek gedaan in het hoofdstedelijk district Bogota en de provincies Norte de Santander, Cauca, en Putumayo. Daarbij is gebruikgemaakt van verschillende kwalitatieve onderzoeksmethoden, waaronder participerende observatie, semigestructureerde dialogen, collectieve discussies en storytelling-kringen. Er waren 108 onderzoeksdeelnemers. Het onderzoek is gericht op drie aparte, maar onderling verbonden domeinen: zelfverklaarde feministische internationale humanitaire organisaties, door vrouwen geleide grassrootsorganisaties en collectieven, en eigen initiatieven van door crises getroffen vrouwen.

Door kritische humanitaire studies te integreren met feministische wetenschap blijkt uit dit onderzoek hoe zorgethiek en gesitueerde kennis leiden tot een alternatieve logica waarin relationaliteit, politieke daadkracht en langdurige betrokkenheid voorrang krijgen boven technische ingrepen en gestandaardiseerde oplossingen. De resultaten roepen vragen op over wie geldt als humanitaire actor, wat geldt als legitiem humanitair optreden, en hoe te komen tot een structurele aanpak van oorzaken van kwetsbaarheid, in plaats van slechts symptoombestrijding.

In dit onderzoek worden drie alternatieve en onderling verbonden dimensies van humanitaire actie naar voren gebracht. Ten eerste wordt aangetoond hoe scheve machtsverhoudingen, sociale inbedding en ongelijkheid aan het licht komen door een contextuele en gehistoriseerde kijk op humanitaire organisatie. Hiermee worden universele humanitaire normen ter discussie gesteld. Ten tweede blijkt hoe een feministische zorgethiek, die wordt gekenmerkt door aandacht, verantwoordelijkheidsgevoel, ontvankelijkheid en bekwaamheid, zowel als analytisch kader als transformatieve werkwijze fungeert. Hiermee wordt het idee van zorg 'verdienen' verworpen en wordt zorg gepositioneerd als politiek verzet tegen structurele verwaarlozing. Ten derde wordt licht geworpen op spanningen tussen feministische aspiraties en beperkingen bij de implementatie. Dit illustreert de kloof tussen organisatorische retoriek en de alledaagse praktijk. Tegelijkertijd blijkt dat organiseren vanuit de basis de slachtoffer-begunstigde-aanpak overtreft. Dit komt door collectieve belangenbehartiging waarin zowel materiële steun als structurele veranderingen worden geëist.

Dit onderzoek levert een bijdrage aan humanitaire studies door diverse vormen van humanitaire actie die bestaan in de marge van, en soms tegenover, het dominante internationale humanitaire stelsel zichtbaar te maken. Hieruit blijkt dat de getroffen bevolkingsgroepen, en speciaal vrouwen, geen passieve ontvangers zijn, maar politieke actoren die transformatieve alternatieven voor klassieke humanitaire paradigma's creëren.

Uit het onderzoek vloeien aanbevelingen voort, waaronder een noodzakelijke herverdeling van macht en middelen ten gunste van grassroots-actoren en een koerswijziging naar langdurige relationele betrokkenheid met een structurele aanpak van oorzaken van kwetsbaarheid, in plaats van slechts symptoombestrijding. Humanitaire hervorming moet gericht zijn op vervanging van sociale voorstellingen van technische noodsituaties door gesitueerde, op zorg gebaseerde responsen, waarin

de politieke daadkracht van door crises getroffen gemeenschappen wordt erkend en de grondoorzaken van lijden worden aangepakt.